

ՊՄԳ 8421

Ը 661

Կազմող՝ Գ. Ն. Երզնկյան

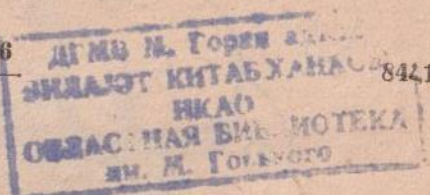
Ալեքսանդր Շիրվանզադե

Պատմվածքներ (Կազմ.՝ Գ. Ն. Երզնկյան), Երևան, 1986.---
175 էջ:

Թողովածուն ընդգրկում է հեղինակի լավագույն պատմվածքների մի շարք:
Ը 661 Իրանցում պարզ երևում է գրողի մարդասիրությունը, հայրենասիրությունը, նրա
ատելությունը ստորաբարձության, շոգոթորթության, մարգու ստոր արարքների
նկատմամբ:

4702080100 (51) 206 1986

702 (01) 1986

Александр Ширванзаде
РАССКАЗЫ
(на армянском языке)
Издательство «Луиc»
Ереван—1986

© «Լույս» հրատարակչություն, Կազմելու համար, 1986

73397

ՀԱՅՐԵ ՈՒ ՈՐԴԻՆ

Միմոնը չքավոր էր և գիտեր, որ չքավորությունն ամոթալի բան չէ։ Բայց գիտեր նաև, որ եթե մարդ չաշխատի նրա լուծը տանել պատվով, կարող է դառնալ ամոթալի։

Արհեստով Միմոնը գրաշար էր և իհարկե, ստիպված էր կարգալ աշն բոլորը, ինչ որ շարում էր։ Տպարանատերը լուրջ գրքերն ու գրքույկները նրան էր տալիս շարելու, որովհետև նրան էր համարում ամենից գրագետ և ամենից բարեսիրտ։

Քսան ու մեկ տարվա ընթացքում Միմոնը կարդացել էր բավականաչափ խելոք բաներ և շատ էր մտածել։ Նա բոլոր հեղինակներին հավասար հարգանքով չէր վերաբերվում։ Իր տեսակի քննադատ էր Առանձնապես խստապահանջ էր բարոյախոսների վերաբերմամբ։ Երա համոզմունքով գրողն ինքը նախ և առաջ պիտի լինի աշն, ինչ որ պահանջում է ուրիշներից։ Այլապես գրողն արժեք չունի նրա աչքում։ Չսիրած հեղինակների գործերը շարելիս՝ Միմոնի նեղ, նիհար ու պղնձագույն դեմքի վրա շարունակ խաղում էր մի հեղինական ժպիտ։ Նա իր մտքում ասում էր.

— Ստի՛ր, ստի՛ր, բարեկամ, բայց ես քեզ լավ եմ ճանաչում։
Մի անգամ նա, ընդհարվելով մի ինչ որ խմբագրի հետ, ասաց.

— Եթե դուք լավ մարդ լինեիք, այդքան չէիք շողորթթի մեծամեծներին։

Վիրավորված խմբագիրը պահանջեց, որ Միմոնը վճարվի տպարանից։ Տպարանատերը չհամաձայնվեց, ասելով.

— Ես չեմ կարող ինձ դրկել Միմոնի պես մի լավ բանվորից։ Նա իմ տպարանի աչքն է։

Ընկերները հարգում էին Միմոնին և իրարու հետ ընդհարվելիս միշտ նրան էին դատավոր կանչում։ Ոմանք իրենց հոգու խորքում վախենում էին նրանից։

Միմոնը բարեսիրտ էր, բայց խստապահանջ՝ մարդկային արարքների վերաբերմամբ։ Ատում էր ամբողջ հոգով բոլոր անարդարությունները, խոշորներից սկսյալ մինչև ամենափոքրերը։ Ուղղամիտ և արդարադատ էր։ Անողոք էր, երբ հարկավոր էր պարսավել, անասման ներողամիտ՝ երբ վիրավորում էին նրան։ Հարգելով գորեղներին, չէր թեքվում նրանց առջև։ Պաշտպանելով թուլերին, երբեք կողմնապահ չէր նրանց օգտի համար։

Փրլխոսիա չէր Միմոնը, բայց գիտեր արհամարհել կյանքի դառնությունները։ Ընտանեկան լուծը տանում էր անտրտունը, թեև ծանր էր շարաթական մի քանի տասնյակ ուրբիներով կերակրել վեց բերան։

Նրա շորս զավակներից ամենամեծը տասնութից տարեկան Վահանն էր՝ աշակերտ ներսիսյան դպրոցի։ Մնացյալները 3,5 և 9 տարեկան աղջիկներ էին։ Վաղ առավոտից մինչև ուշ երեկո նրա կինը աշխատում էր անընդհատ և հազիվ հազ կարողանում էր քիչ թե շատ կարգ ու կանոն ու մարդկություն պահպանել իր աղքատիկ տնտեսության մեջ։ Իր բնույթով ու կենսական պահանջներով Շողիկը Միմոնի հակապատկերն էր։ Անիծում էր իր ճակատագիրը առավոտից մինչև երեկո և կծու խոսքերով հանդիմանում Միմոնին նրա աղքատության համար։ Նա քահանայի աղջիկ էր։ Նա շարունակ կրկնում էր.

— Եթե հայրս գիտենար, որ դու ինձ այդպես ես պահելու, քեղի կըտա՞ր իր աղջիկը։

Մոռանում էր, որ տեր Մեսրոպը շատ լավ գիտեր գրաշարի նյութական վիճակը։ Մոռանում էր նաև իր անհրապույր արտաքինը, որ չէր կարող գրավիլ Միմոնից մի աստիճան ավելի խստապահանջ մեկին։

Կնոջ անվերջ կշտամբանքներից ճանճրացած գրաշարը նախում էր իր կինամոնազույն խոշոր ու խելացի աջքերով կարճահասակ, կարճավիզ կոշտ ու կոպիտ կողակցին և զարմանում էր, թե նրա ինչովը հրապուրվից։ Բայց նա այնքան նրբազգաց էր, որ երբեք Շողիկի երեսովը չէր տալիս նրա տղեկությունը։ Չէր էլ վիճում նրա հետ, զգալով, որ չունե բա-

Վականաչափ գորեղ հիմք՝ աղքատութիւնը պաշտպանելու համար: Միայն կրկնում էր.

— Դու ինձնից ազնվութիւն պահանջիր և ոչ հարստութիւն:

Շողիկն ամեն անգամ կծու հեզմանքով ժպտում էր, այդ դարձվածը լսելիս: Մի անգամ այնպես կատաղեց, որ ասաց.

— Մի զույգ կոշիկներ երեխայիս համար ավելի թանկ արժե իմ աշքում, քան քո ազնվութիւնը:

Միմոնը մի հոգս և մի փափագ միայն ուներ՝ ինչպես և է տալ Վահանին բարձր ուսում: Իր լավագույն հույսերը նրա վրա էր դրել: Է՛հ, մինչև այժմ մի կերպ ապրել են, էլի կապրեն մի քանի տարի: Ահա Վահանն արդեն հինգերորդ դասարանումն է, երկու տարուց հետո նա կլինի համալսարանում և մեկ էլ տեսար մի օր ավարտեց ու եկավ բժիշկ կամ իրավաբան՝ միևնույն է: Այն ժամանակ նա կխոսե Շողիկի հետ:

— Մինչև նրա գալը ես կգնամ մյուս աշխարհը, — ասում էր անհաշտ կինը և շարունակում էր կրծոտել Միմոնի համբերութիւնը:

Վերջին ժամանակ Միմոնը շատ անհանգիստ էր: Բանն այն է, որ Վահանը ծուլացել էր, առաջվա սիրով չէր հետևում իր դասերին: Արդեն երկու անգամ Միմոնին կանչել էին դպրոց և այդ մասին հայտնել:

Միմոնը սովոր չէր իր զավակներին ծեծով կրթելու: Նա գիտեր, որ ծեծն առհասարակ խրատելու ու կրթելու միջոց չէ: Նա միշտ հիշում էր մի գրքուկում կարդացածը, թե Զվիցերիայում կենդանիներին անգամ չեն ծեծում:

— Երեխաներին պիտի սովորեցնել հարգել ու սիրել ծնողներին և ոչ թե վախենալ նրանցից, — ասում էր նա հաճախ Շողիկին, որ այս դեպքում ևս համաձայն չէր նրա հետ և մեկ-մեկ ծվծվացնում էր իր փոքրիկներին:

Եվ նա ինքն աշխատում էր խոսքով ուղղել Վահանին: Սակայն երբեմն չէր կարողանում կատաղութիւնը դսպել և իր խրատները ավարտում էր սպառնալիքով:

— Եթե քեզ դպրոցից դուրս անեն, քեզ կսպանեն:

Վահանը, որ արտաբուստ իր մոր պատճենն էր իր լայն երեսով, նեղ ճակատով, տափակ թթով ու իրարից շատ հեռու տեղավորված աչքերով, լսում էր նրան լուռ, գլուխը կրծքին թեքած: Նա միանգամայն հանգիստ էր, որ Միմոնը երբեք ձեռն չի բարձրացնի որդու վրա: Քիչ կան փողոցում թափառող ծուլ տղաներ, որոնց զրկել են ուսումից. ո՞ր մեկն է սպանվել դրա պատճառով: Բայց Վահանը բացի ծուլ լինելուց՝ և անհանգիստ էր ու շար: Ինքը դասերը շատ արաստելով, խանդարում էր և ընկերներին:

Երկրորդ անգամ Միմոնը դպրոց կանչվելով, մանկավարժական խորհրդից լսել էր հետևյալ սպառնալիքը.

— Եթե դուք չուղղեք ձեր որդուն, ստիպված կլինենք նրան արձակել: Այդ տեսակ աշակերտները դպրոցի շարիքն են:

Մի երեկո, տպարանից տուն գնալով, լսեց որ դարձյալ իրեն դպրոց են կանչել:

— Սիրտս վկայում է, — ասաց նա Շողիկին, որ այս անգամ այդ անպիտանին դուրս են անելու դպրոցից:

— Քանզվի նրանց դպրոցն ու իրենք էլ գետինը մտնեն, — գուշեց Շողիկը. — Շատ են փքվում իրենց տված ուսումով:

Երբ Վահանն երևաց, Միմոնը այնպիսի երկարատև ու խորը թափանցող մի հայացք ձգեց նրա վրա, որից մի ուրիշ զավակ կողոպտ: Բայց Վահանի անտարբեր ու բուժ գեմքի մի մկանն էլ չշարժվեց: Միայն նրա աչքերի բիբերը ծովեցին մի կողմը և սպիտակուցները պսպղացին շիկացրած երկաթի պեծերի պես: Հայրն էր, որ սարսափեց որդու աչքերից: Այդ աչքերը լավ բան չէին խոստանում նրան:

Հետևյալ առավոտ Միմոնը բանվորական կապույտ շապիկի փոխարեն հագավ իր տոնային հագուստը օսլայած շապիկով և գնաց դպրոց, կանխապես մտնելով տպարան և տիրոջից մի ժամվա արձակուրդ խնդրելով: Նրա սիրտն ուժգին բաբախում էր ամոթի զգացումից: Ի՞նչ պատասխան պիտի տա նա մանկավարժներին, ինչո՞վ պիտի պաշտպանե ու արդարացնե իրեն ու իր որդուն:

Նա ստիպված եղավ սպասել դրեթե մի ամբողջ ժամ, որովհետև առաջին դասը նոր էր սկսվել, երբ նա մտավ դպրոց:

Վերջապես, լսվեց զանգակի ձայնը: Աշակերտները աղմուկով դուրս թափվեցին բոլոր դասարաններից միաժամանակ, ինչպես մեղուները փեթակից և դպրոցի բակը լցրին աղմուկով: Միմոնն աչքերով փնտրեց Վահանին ու չգտավ: Այս հանդամանքն ավելի սաստկացրեց նրա անհանգստութիւնը: Նա սկսեց ամաչել աշակերտներից անգամ: Նրան թվաց, որ յուրաքանչյուր պատանի մտքում ծաղրում է ու խղճում իրեն:

Նրան կանչեցին ուսուցչական սենյակը:

Այստեղ կանաչ մահուդով ծածկված երկայն սեղանի ըով նստած էին միայն տեսուչն ու մի վերակացու: Միմոնը ներս մտավ անվստահ քայլերով, խոնարհ գլուխ տվեց ու կանգնեց դռների առջև:

— Առաջ եկեք, — հրամայեց տեսուչը, մի շափաղանց նիհար մարդ կարճիկ ալեխառն մորուքով:

Նրա ձայնը Միմոնին թվաց չարագուշակ, և նայելով նրա կնճռոտված ճակատին, զգաց որ այս անգամ լսելու է ավելի վատ բան:

Նա չէր սխալվում:

— Պարոն Մուրադյան, — արտասանեց տեսուչը չոր ու կտրուկ ձայնով, մանկավարժական փորձուրդը որոշել է ձեր որդուն արձակել դպրոցից: Ցավում ենք, իհարկե, բայց այլևս չենք կարող նրան պահել:

Հարվածը գորեղ էր, բայց Միմոնն արդեն պատրաստվել էր նրան ընդունելու: Նա չէր գուշակում, որ իրեն սպասում է մի ուրիշ ավելի զստեղ հարված:

— Մուլության ու չարության պատճառով եք արձակում իմ որդուն, — հարցրեց նա հագիվ լսելի ձայնով:

Տեսչի դեմքով սահեց մի հեղանական ժպիտ:

— Դժբախտաբար, — ասաց նա ճակատը շփելով, — ձեր որդու ախար միայն ծուլությունն ու չարությունը չեն:

— Հապա՞:

— Նա գող է:

Միմոնը ցնցվեց, մի քաչ ևս կանգնեց և գլուխը հպարտ բարձրացնելով, արտասանեց.

— Պարոն տեսուչ, ես ձեզ խնդրում եմ շանարգել իմ որդուն:

— Պարոն Մուրադյան, ձեր որդին գող է, — կրկնեց տեսուչը, յուրաքանչյուր քառը առանձին շեշտելով: Մենք նրա մասին կատկածներ ունենինք դեռ անցյալ տարի, հիմնվելով մի բանի աշակերտների գանգատների վրա: Բայց չէինք կարող առանց ապացույցների հավատալ, որ Ձեզ նման մի ազնիվ մարդու որդին կարող է այդպիսի ախտ ունենալ: Դժբախտաբար այսօր մեր ձեռքում կան անհերքելի փաստեր, ուստի որոշեցինք դպրոցն ազատել մի ախտավորից:

— Բայց ի՞նչ է գողացել իմ որդին և ո՞ւմից է գողացել, — հարցրեց Միմոնը:

— Պարոն Զանամյանց, — դարձավ տեսուչը վերակացուին, — կարգացեք ձեր կազմած «ցուցակ-հանցանացը»:

Վերակացուն, որ մի ակնոցավոր ծերունի էր, վերցրեց իր առջև դրած թուղթն ու կարդաց: Ապացուցված էին ու վկաներով հաստատված ինը դեպքեր գողության, որոնցից ամենափոքրն էր մի ուրբլի, ամենամեծն մի արծաթյա ժամացույց՝ վերջին գասարանի մի աշակերտից: Յուրաքանչյուրը մուրճի մի-մի հարված էին Միմոնի համար:

Նա լսում էր գլուխը կրծքին թևած, շունչը զսպած, ոտքից մինչև գլուխ դողալով:

Երբ վերակացուն ավարտեց, Միմոնը հարցրեց.

— Այդ գողությունները խոստովանե՞լ է իմ որդին:

— Մի քանիսը, այո, — պատասխանեց վերակացուն:

— Գողացած իրերից կամ փողերից ոչի՞նչ չի վերագարձրել:

— Բացի մի դմելիից ոչինչ չէ վերագարձրել:

— Ո՞րքան է ձեր կարծիքով գողացած փողերի գումարը: Ժամացույցն էլ հաշվեցեք:

— Փողերի գումարն է վաթսունհինգ ուրբլի, փսկ ժամացույցն արժեք ոչ պակաս, քան տասնհինգ ուրբլի:

Միմոնը քրքրեց իր գրպանները: Գտավ ընդամենը տասնմեկ ուրբլի Դողդոջուն ձեռքով դնելով այդ գումարը սեղանի վրա, նա ասաց.

— Մնացյալը թույլ տվեք բերել հետո: Ասաց և առանց մի խոսք ավելացնելու, գլուխ տվեց ու դուրս եկավ:

— Խեղճ մարդ, ինչպե՞ս աղբվեց, ասաց տեսուչը:

Միմոնը գնում էր տուն: Ծանապարհին նա հիշեց տպարանը: և մշտնելով այնտեղ հայտնեց տիրոջը, որ այդ օրը չի կարող աշխատել:

— Ի՞նչ է պատահել, դու դողում ես, — հարցրեց տպարանատերը զարմացած:

— Ոչինչ, — ասաց Միմոնը ու հեռացավ:

Երկինք և երկիր մթափնել էին Միմոնի աչքերում: Ամոթի ու խայտառակության զգացումն էր պաշարել նրան: Նրա որդին գո՞ղ: Մի՞թե աստված կարող է լինել այդչափ դաժան: Ինչո՞ւ, ի՞նչ մեղքերի համար: Մի՞թե նա չէ, որ իր շրջանում ամենից կատաղի է բողոքել մարդկային այլանդակ արարքների դեմ:

— Գո՞ղ, իմ որդին, գո՞ղ, — կրկնում էին նրա բորբոքված շրթունքներն երբեմն այնքան լսելի ձայնով, որ անցորդները կանգ էին առնում և նայում նրա ետևից:

Գող՝ Միմոն Մուրադյանի հարազատ զավա՞կը: Այլևս ի՞նչ երեսով նա պիտի երևա իր ընկերներին ու ծանոթներին: Ի՞նչ պիտի մտածեն նրանք: Զէ՞ որ որքան ևս աշխատե թաքցնել իր խայտառակությունը, վերջի վերջո ամենքը գիտենալու են: Մի՞թե կա հնար զսպել հարյուրավոր աշակերտների բերանները, Մի՞թե յուրաքանչյուրը նրանցից հենց այսօր եկի չի պատժելու իր ծնողներին սոսկալի եղբուրթյունը:

— Ի՞նչ է պատահել քեզ, մարդ, երեսիդ գույն չկա, — դիմավորեց նրան Շողիկը:

Միմոնը ոչինչ չասաց, դեն ձգեց գլխից իր լայնեզր գլխարկն ու նստեց զնամաչ, կապերտով ծածկված թախտի վրա:

— Ի՞նչ է պատահել, ասելու ես թե չէ,— համառոտ Շողիկը:

— Մի բաժակ ջուր տուր ինձ,— արտասանեց Սիմոնը խեղդված ձայնով,— մի բաժակ ջուր:

Կույ տալով մի քանի կուճ ջուր, Սիմոնը կարողացավ ուշքը փոքր ինչ ժողովել և տխուր եղելովթյունը պատմեց:

Շողիկը կատաղեց ու սկսեց հայհոյել տեսչին, վերակացուին, բոլոր աշակերտներին և ամբողջ դպրոցը: Սուտ են ասում ամենքը, Վահանը ոչ ոքից և ոչինչ չի գողացել: Նրան ստիպել են, վախեցրել, և ինքն իրեն զրուպարտել է: Վերջապես, եթե իսկապես նա մեկից կամ մյուսից գողացել է մի քանի կուպեկ, ի՞նչ մեծ հանցանք է: Երեխա է, չի հասկանում: Մի՞թե դրա համար կարելի է գրկել նրան ուսումից:

— Բավական է, կին, բավական է, գոչեց Սիմոնը, չկարողանալով աչքն լսել իր կողակցի բարբաջանքները: Կանչիր այստեղ անդգամին:

Վահանը խոհանոցումն էր: Շողիկը բռնեց նրա թևից ու ուժով տարավ Սիմոնի մոտ, ասելով.

— Մի վախենար, ես չեմ թողնի, որ նա քեզ ծեծի:

Կարիք չկար Վահանին պաշտպանելու: Սիմոնը մտադիր չէր նրան ծեծելու: Նա նույնիսկ չնախատեց նրան, նա միայն նայեց նրա երեսին և ասաց դառն հեզնովթյամբ.

— Շնորհակալ եմ, որդի, դու լավ վարձատրեցիր քո հորը:

Վահանը հասկացավ հոր կծու ծաղրը և հոգով ուրախացավ, որ այդպես հեշտ է ազատվում: Նա բոլորովին վշտացած չէր, որ իրեն արձակել են դպրոցից: Նա վաղուց էր սպասում այդ: Վաղուց էր ձանձրացել ու զզվել ուսումից: Նրա ուշ ու միտքն ուրիշ տեղ էր: Նա ուներ ավելի ուրախ շրջան, քան դպրոցական ընկերները:

Սիմոնը չգիտեր, որ ահա մի տարի է, ինչ որ իր որդին կրթվում է մի ուրիշ դպրոցում...

Խայտառակ եղելովթյունն այնքան էր ներգործել Սիմոնի վրա, որ ամբողջ մի շաբաթ նա գործի չգնաց: Բայց հարկավոր էր գնալ, և վերջապես, մի օր գնաց: Տպարանատիրոջ հարցերին նա պատասխանեց հակիրճ.

— Հիվանդ էի:

Ընկերները նկատեցին, որ մի շաբաթվա մեջ նա մի քանի տարով ծերացել է: Նա ոչինչ չասաց: Նա չէր ուզում խոսել ոչ ոքի հետ: Գլուխը քաշ աշխատում էր, խուշ տալով ընկերների հայացքներից անգամ: Բնազդամբ զգում էր, որ արդեն ամեն բան հայտնի է նրանց: Եվ չէր սխալվում:

Ամբողջ օրը Սիմոնը և Վահանը իրարու չէին հանդիպում ու չէին

ուզում հանդիպել: Անավտոները Սիմոնն աշխատում էր տնից ավելի վաղ դուրս գալ, քան Վահանը կղարթներ: Ծաշի միջոցին նույնպես չէին հանդիպում: Շողիկը Վահանին կերակրում էր մյուս սենյակում կամ խոհանոցում, վախենալով Սիմոնի տարօրինակ մուսյլ տրամադրությունից: Երեկոնները Վահանը տուն է գալիս այն ժամանակ, երբ Սիմոնը քնած էր կամ ձևացնում էր, թե քնած է:

Գրեթե ամեն օր Վահանն իր մորը տալիս էր որոշ գումար: Թե ինչպես և որտեղից էր վաստակում այդ փողերը՝ չէր ասում: Շողիկը մի քանի անգամ հետաքրքրվեց իմանալ և, որոշ պատասխան չստանալով, լռեց: Վահանն ասել էր.

— Եթե հայրիկին հայտնես, որ ես քեզ փող եմ տալիս, էլ մի կուպեկ չեմ տա:

Եվ Շողիկը չէր հայտնում:

Մի օր Վահանը տուն եկավ ծեծված ու ջարդված, դեմքն արյունաշաղախ: Մոր համառ հարցերին նա, տատանվելով ու կակաղելով պատասխանեց, թե տրամվայից է ընկել: Եվ երեք օր տանը մնաց պառկած: Տպարանում Սիմոնի ընկերներից մեկն ասաց նրան, որ ինքն տեսել է, թե ինչպես ամբողջ հարձակվել ու ծեծել է Վահանին:

Բայց ինչու՞ չասաց: Մի ուրիշ օր Վահանը տուն եկավ արբած և, գրպանից դուրս բերելով մի քանի հարյուրանոց թղթադրամներ, շարժեց մորը.

— Վերցրու,— ասաց նա, այսօր գործերս լավ են գնացել և հաղթովթյունս տոնել եմ:

Շողիկի աչքերն ազահուժյունից պսպղացին: Նա չհարցրեց անգամ, թե այդ ինչ գործեր են:

Ամիսներ անցան: Սիմոնը տակավին լուռ էր ու մուսյլ: Բայց նրա անհանգիստ ուղեղը գործում էր գիշեր ցերեկ: Հազար ու մեկ մտքեր, միմյանցից սոսկալի, գալիս ու անցնում էին նրա գլխով, և նա ավելի էր խորատուվում իր մեջ: Նա զգում էր, թե Վահանն ինչով է զբաղված այժմ: Նա սարսափում էր իր ենթադրությունից: Զգում էր, որ պատրաստվում է մի փոթորիկ, որ այսօր վաղը պայթելու է և կործանելու իրեն և իր որդուն: Նա աղերսում էր աստծուն հեռացնել այդ փոթորիկն իր գլխից և բավականանալ նրա սոսկալի տանջանքներով:

Բայց ճակատագիրն ավելի դժբախտ էր, քան նրա լուռ աղերսանքները...

Գիշեր էր: Որ ժամը՝ Սիմոնը չգիտեր: Զգում էր, որ ուշ է: Նա պատկած էր երկու փոքրիկ սենյակներից մեկում, առանձին: Տրորվում էր ան-

կողմու մեջ և քունը չէր գալիս հանգստութիւն տալու նրա տկար մարմնին ու հոգնած ներվերին: Գիտեր, որ Վահանը տանը չէ և մտածում էր նրա մասին: Մշուս սենյակից լսվում էր խորը քնած Շողիկի ու երեխաների շնչառութիւնը: Ուրիշ ոչ մի ձայն, ոչ մի շշուկ:

Հանկարծ հարևան սենյակի դռները կամացուկ բացվեցին: Միմոնը զգաց, որ Վահանն է:

«Մայրիկ, մայրիկ» լսեց նա մի քանի անգամ որդու շնչոյունը: Հետո նա լսեց Շողիկի զարթնելը, որդու հետ շնչալն ու ոտքի ելնելը: Լսեց, որ մայր ու որդի զգուշ քայլերով դուրս եկան սենյակից: Նա գտավ լուցկիների տուփը ու կամեցավ քովը դրած փոքրիկ լամպարը վառել, բայց մտածեց ու չվառեց: Նա կամացուկ վեր կացավ և խարխափելով անցավ մշուս սենյակ, այնտեղից անցավ նախասենյակ, որից դենը խոհանոցն էր: Նա կանգ առավ մթութիւն մեջ: Խոհանոցի դռները գոց էին, բայց այնտեղ լույս կար: Միմոնը մտեցավ դռներին, զգուշութեամբ նրանց մի փոքր բաժանեց իրարուց ու տեսավ հետեյալ պատկերը: Մայր ու որդի կանգնած էին դեմ ու դեմ, երկուսն էլ տարօրինակ հուզված, երկուսն էլ գունատ: Վահանը դուրս բերեց պիջակի գրպանից թղթադրամների մի մեծ կապոց և, տալով մորը, շնչաց:

— Գու աշս փողերը թաքցրու մի ապահով տեղ, մնացյալը ոչինչ: Ինձ բռնելը շատ էլ հեշտ չէ:

— Բայց գողութիւնը լավ բան չէ,— լսվեց Շողիկի ձայնը: Միևնույն ժամանակ Միմոնը նկատեց, թե ինչպես Շողիկի աչքերը փայլեցին թղթադրամների կապոցը տեսնելիս և ինչպես նա զողզոջուն ձեռքով վերցրեց կապոցը:

— Գողութիւնը լավ բան չէ, բայց հինգ հազար ռուբլին լավ բան է: Թող հայրս ինչքան ուզում է իր անվտուրիւնը քարոզե, իսկ ես շեմ ուզում, որ դու կիսաքաղցած ապրես: Թաքցրու:

Շողիկն այլևս ոչինչ չասաց: Նայեց աչ ու ձախ: Միմոնը զգաց, որ նա փողերը թաքցնելու համար ապահով տեղ է փնտրում: Տեսարանն այնքան դադրելի էր նրա համար, որ մի վայրկյան կամեցավ հեռանալ, որ շտեմնէ: Բայց ի՞նչպես թողնել, որ մայր ու որդի անպատիժ ոտնատակ անեն ցեխի մեջ մնացորդը նրա պատվի:

Միմոնը բաց արավ դռներն ու մտավ խոհանոց: Շողիկը բարձրաձայն ճչաց: Վահանը մի վայրկյան ցնցվեց, տեսնելով հոր կիսամերկ, նիհար ու բարձր կերպարանքը լամպարի աղոտ լուսի ներքո: Բայց իսկույն ևեթ կարողացավ ուշքը ժողովել իր տարիքին ոչ հատուկ կամքի ուժով:

— Ավագակներ, այդ ինչ եք անում այստեղ,— գոռաց Միմոնը, բոտնցքները սեղմելով,— ես ձեր գլուխը կշարդեմ:

— Չես կարող,— արտասանեց Վահանը:

Միմոնը նկատեց, որ նա մի ձեռք տարավ գրպանը: Որդու այդ սպանելալի շարժումը սպառեց Միմոնի համբերութեան վերջին կաթիլը: Նրա ուղեղը պղտորեց: Նայեց արշունալի աչքերով աչ ու ձախ: Պատի դարակներից մեկի վրա դրած էր մի աղյուս, որ Շողիկը գործ էր անում դանակները ժանգից մաքրելու համար: Մի ակնթարթում Միմոնը վերցրեց աղյուսը և ուժգին թափով ձգեց Վահանի վրա: Հարվածը հասավ ուղիղ Վահանի ճակատին: Եվ նա մի խուլ ճիչ արձակելով, փովեց գետնի վրա: Որդու արշունը շաղախեց մոր ոտքերը:

— Այդ ի՞նչ արիւր, գազան,— գոչեց Շողիկն ու ընկավ որդու վրա:

— Արի, ինչ որ պարտավոր էի անել: Այժմ թող ինձ դատեն աստված ու մարդիկ:

Եվ, անմիջապես հագնվելով, վերցրեց Վահանի գողացած փողերը և գնաց ոստիկանատուն անձնատուր լինելու իբրև որդեսպան:

Ալեքսանդր Շիրվանզադե

Պ Ա Տ Մ Վ Ա Ծ Բ Ն Ե Ր

Խմբագիր՝ Ս. Ս. Հակոբյան
Նկարիչ՝ Հ. Ա. Կառապետյան
Քեղ. խմբագիր՝ Բ. Վ. Մազմանյան
Տեխն. խմբագիր՝ Մ. Ն. Դավթյան
Վերատպող սրբագրիչ՝ Ռ. Ս. Հովսեփյան

ИБ 2141

Հանձնված է շարվածքի 03. 02. 1986 թ., Ստորագրված է տպագրության՝ 3. 06. 1986 թ.: Թուղթ № 3, չափսը՝ 60×84¹/₁₆: Տպագրությունը՝ բարձր Տառատեսակը՝ «Գրքի սովորական»: Հրատ. 9.56 մամ., տպ. 11,0 մամ., պլամ. 10,23 մամ., տպ. 10,5 զուն. թ. օտ.: Պատվեր 197: Տպաքանակ՝ 50 000:

Քվեը՝ 95 կոպ.:

«Խույս» հրատարակչություն, Երևան-9, Կիրովի 19 ա:

Издательство «Луйс», Ереван-9, ул. Кирова, 19а.

ՀՍՍՀ հրատարակչությունների, պոլիգրաֆիայի և գրքի առևտրի գործերի պետական կոմիտեի № 1 տպարան, Երևան, Ալավերդյան 65:

Типография № 1 Госкомитета по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Арм. ССР, Ереван, ул. Алавердяна, 65.